

Tadeusz S. Jaroszewski

Konserwacja Villa Pisani w Bagnolo

Ochrona Zabytków 32/2 (125), 112-120

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

no pozostać organizmem żywym (nawet w starszej części — między ulicami Dzierżyńskiego i Sepią), wzbogacającym stare układy i formy przestrzenne formami nowymi, może nawet awangardowymi, nie wyłamującymi się wszakże z nadrzędnej koncepcji funkcjonalnej, z tradycyjnej skali architektonicznej oraz tradycyjnej kompozycji urbanistycznej.

Prawdziwie nowoczesną wizję Sopotu wyobrażam sobie nie w efekciarskim blichtrze śnieżnobiałych bądź ostrych w kolorze tynków lub w betonowych, a nawet stalowo-szklanych konstrukcjach pawilonów czy usługowych bloków mieszkalnych, lecz w rzetelnie opracowanym i kon-

sekwentnie realizowanym, długofalowym, przestrzennym i funkcjonalnym programie rehabilitacji. Program ten powinien być wspólnym dziełem planistów przestrzennych, urbanistów, architektów, wykonawców, specjalistów od krajobrazu i zieleni oraz od komunikacji, a także Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków — moralnie odpowiedzialnego za zachowanie i wyeksponowanie przestrzennych walorów kulturowych miasta.

*prof. dr hab. Jerzy Stankiewicz
Politechnika Gdańska*

SOPOT—PROBLEMS OF PROTECTING AND DEVELOPING LAND AND CULTURAL ENVIRONMENT IN THE TOWN WITH RECREATION QUALITIES

Like in the case of Krynica and Zakopane, the excessive use of Sopot's natural, land and cultural environment has brought about a serious endangering and devastation of the town. Traditions of Sopot as a 17th-cent. sub-Gdańsk patrician settlement, the seat of Pomeranian magnates in the 18th century, its traditions as a centre of fish industry and fishermen's village and finally as a seaside resort still find their reflection in various details of the buildings, in buildings themselves as well as in the arrangement of streets and squares in the town. At the beginning of this century Sopot began to change rapidly into a fashionable spa. In the northern seaside belt of the town new recreation and entertainment centres were opened while in the southern part of the town a hippodrome was established. The Leśna Opera House and a famous casino at Hotel Grand were opened at the same time. After the 2nd World War Sopot found itself in the centre of the agglomeration known as „The Tri-City”. All pre-war spa, recreation and entertainment facilities of the town were brought back to life. A number of initiatives were taken up on a country-wide and even international scale, to mention only the International Song Contest. However, a growing number of population, including both permanent inhabitants and tourists, was not unfortunately accompanied by a rise in housing facilities and services. Old, one-family flats were adapted to new conditions and needs; this resulted in destroying elements of old architectural furnishings and details of unquestionable artistic value. Picturesquely ornamented facades of dwelling-houses and villas with eclectic or secession decor were deprived of all decoration during repair works and thus acquired a purely practical unattractive form, without any architectonic expression. These and

other problems involved in the construction of new high-rise buildings constituting a dangerous insertion into a harmonious landscape and nearly an act of aggression against the area protected because of its natural, landscape, town-planning and architectonic qualities awoked a countrywide interest in „the problem of Sopot” and brought about initiatives taken up with an aim of rescuing a historic character of the town. There arose conflicts, of course, as well as discussions on functional, spatial and town problems. In 1976 studies on town-planning and architecture of Sopot were extended, especially in respect of its historic and cultural restoration. Studies and works were initiated on restoration and modernization of old houses in Sopot. The most serious and controversial problem of the town appeared to be transport and as yet no final decision has been made.

Sopot can be regarded as a very good example of a testing ground for conservation works covering a complex protection of spatial cultural environment, carried out with unconventional methods of organization, financing, execution and inspection. While preserving its landscape values and advantages of natural, land and cultural environment, Sopot should keep up all basic elements of land arrangement and distinguishing marks of its identity, i.e. a traditional scale and form of buildings from classic, romantic, eclectic and secession periods. On the other hand, however, the town should remain a living body and enrich old arrangements and spatial forms with new, even if vanguard, ones that would still be in conformity with primary functional conceptions, a traditional architectonic scale and a traditional town-planning composition.

TADEUSZ S. JAROSZEWSKI

KONSERWACJA VILLA PISANI W BAGNOLO

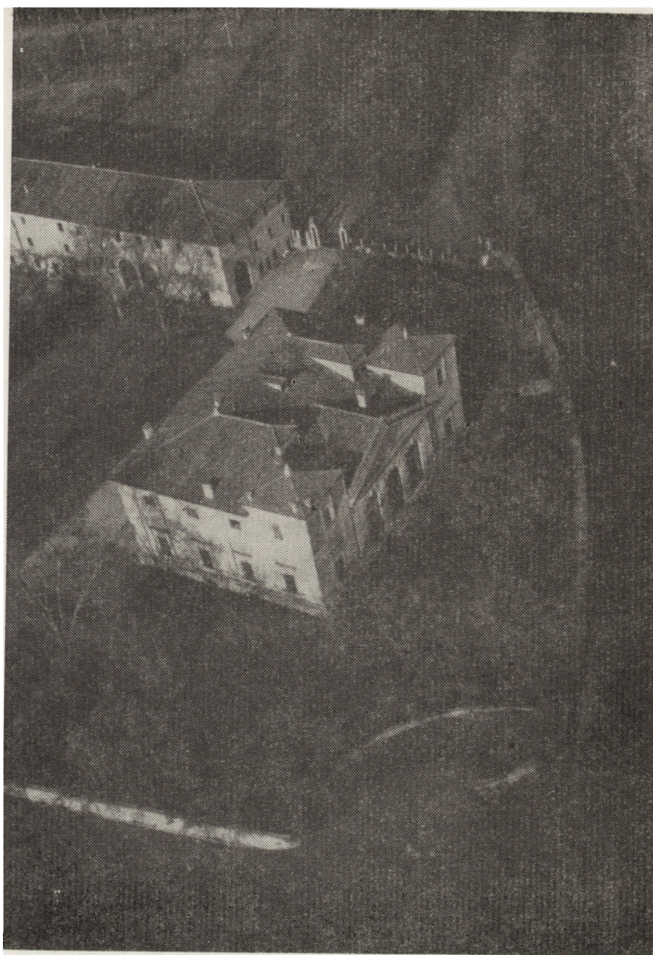
Villa Pisani w Bagnolo pod Vicenzą, jedno z najciekawszych dzieł Andrea Palladio, poddawana jest od 1975 r. zabiegom konserwatorskim. Warto zwrócić uwagę na to wydarzenie, nie tylko ze względu na sam obiekt, znany z podręczników historii architektury, lecz również ze względu na fakt, że projektantem konserwacji jest polski architekt Andrzej Pereświat-Sołtan, absolwent Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej, mieszkający od wielu lat we Włoszech. Sołtan jest z pewnością człowie-

kiem najbardziej predestynowanym do przeprowadzenia konserwacji dzieła Palladia, zna bowiem doskonale twórczość mistrza z Vicenzy: przez kilkanaście lat pomierzył niemal wszystkie jego budowle na zamówienie Centro Internazionale di Studi di Architettura «Andrea Palladio». Projekt i program robót opracowany przez Sołtana konsultowany był przez niego z profesorami Pietro Gazzola z Werony oraz z Renato Cevese z Vicenzy i ostatecznie aprobowany w 1977 r. przez władze konserwatorskie

provincji Werona (Soprintendenza ai Monumenti di Verona). Roboty finansowane są przez przedstawicieli rodziny Ferri (dzisiejszych właścicieli Villa Pisani), którym wydatnej pomocy udzieliło stowarzyszenie mające na celu ratowanie siedzib wiejskich na terenie Veneto (Ente per le Ville Venete). Konserwacja Villa Pisani w Bagnolo wzbudza we Włoszech szerokie zainteresowanie. Andrzej Pereświat-Sołtan przedstawił jej najciekawsze problemy w referacie wygłoszonym we wrześniu 1978 r. w czasie XX kursu historii architektury zorganizowanego przez wspomnianie wyżej Centro «Andrea Palladio» w Vicenzy, a następnie oprowadził uczestników kursu po restaurowanej przez siebie willi.

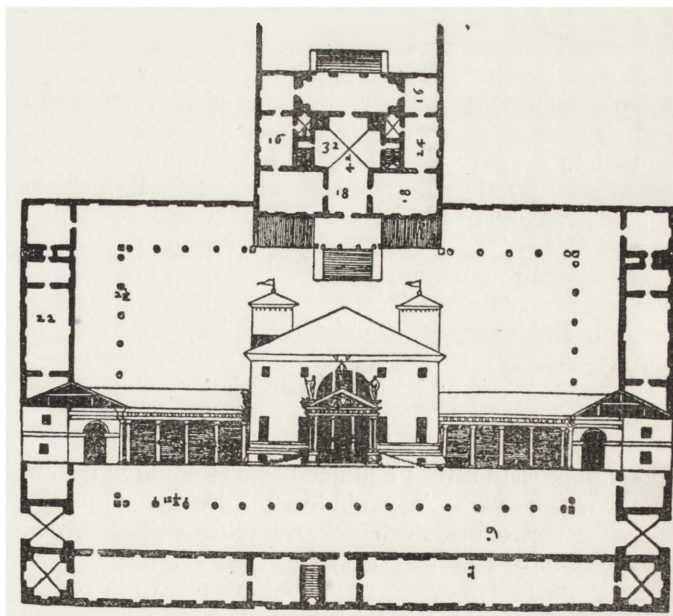
Na wstępie kilka informacji historycznych o Villa Pisani w Bagnolo. Oto co o niej napisał jej twórca — Andrea Palladio w drugiej części swego traktatu *I Quattro Libri dell'Architettura* (1570): „*Budynek, który obecnie omówię, znajduje się w Bagnolo, miejscowości położonej o dwie mile od Lonigo, miasteczka w okolicy Vicenzy; należy on do dostojnych hrabiów de Pisani, braci Vittore, Marco i Daniele. Po jednej i drugiej stronie dziedzińca znajdują się stajnie, piwnice, spichrze i podobne pomieszczenia na użytek gospodarstwa. Kolumny portyków są porządku doryckiego. Część środkowa przeznaczona jest na mieszkanie właściciela...*”¹ Rysunek opublikowany przez Palladia przedstawia rozległe założenie składające się z właściwego domu mieszkalnego i z obszernych zabudowań gospodarczych z galeriami, stykających się z domem i otaczających ze wszystkich stron prostokątny dziedziniec. Dom mieszkalny na rysunku w *I Quattro Libri dell'Architettura* jest piętrowy, od strony dziedzińca ma wysunięty do przodu portyk kolumnowy z trójkątnym frontonem, za którym widoczne jest wielkie okno termalne. W elewacji tylnej pomiędzy dwiema kwadratowymi wieżami miała się znajdować trójarkadowa loggia, otwarta ku rzece Guà. Omawiany rysunek Palladia nie został zrealizowany. Wybudowano z dużymi zmianami dom mieszkalny (m.in. bez portyku i z niższymi wieżami), zabudowania gospodarcze zlokalizowano ostatecznie na zachód od „casa del padrone”. Willę ukończono w 1544 r.² Warto tu przypomnieć, że odmienny wariant projektu Villa Pisani w Bagnolo reprezentują cztery rysunki Palladia w zbiorach Royal Institute of British Architects (RIBA) w Londynie. Willa zrealizowana, a zwłaszcza jej elewacja od strony rzeki Guà z potężnymi pilastrami doryckimi pokrytymi bonionowaniem, dzielącymi loggię i podtrzymującymi trójkątny fronton, wykazuje niewątpliwie związek ze sztuką Giulio Romano w pobliskiej Mantui.

Głównym pomieszczeniem willi jest wielka sala na planie krzyża łacińskiego, ciągnąca się przez obie kondygnacje i oświetlona początkowo wielkim oknem termalnym w elewacji zachodniej, zamurowanym w XIX w. Sala ta rozdziela willę na dwie niezależne części. Po obu stronach

1. Bagnolo, Villa Pisani, widok z lotu ptaka

1. Bagnolo, Villa Pisani, a bird's view

2. Bagnolo, Villa Pisani, rysunek A. Palladio w „*I Quattro Libri dell'Architettura*” (fot. J. Borowik)

2. Bagnolo, Villa Pisani, A. Palladio's drawing in „*I Quattro Libri dell'Architettura*”

¹ A. Palladio, *Cztery księgi o architekturze*, Warszawa 1955, s. 119 (tłumaczenie M. Rzepińskiej).

² Podstawowa literatura do Villa Pisani w Bagnolo: O. Bertotti-Sca mozzi, *Le fabbriche e i disegni di Andrea Palladio raccolti ed illustrati da...*, t. 2, Vicenza 1778, s. 12—15, tabl. V-VIII; A. Dalla Pozza, *Palladiana X, La Villa Pisani di Bagnolo*, „Odeo Olimpico”, V, 1964—1965, s. 203—216; J. S. Ackerman, *Palladio's Villas*, New York 1967, s. 38—40; R. Cevese, *Considerazioni sulla Villa Pisani di Bagnolo*, „Bolletino del Centro Internazionale di Studi di Architettura «Andrea Palladio»”, X, 1968, s. 31—41; Tenże, *Ville della Provincia di Vicenza*, t. I. Milano 1971, s. 98—109; P. Gazzola, *Problemi di restauro palladiano*, „Bolletino del Centro Internazionale di Studi di Architettura «Andrea Palladio»”, XIV, 1972, s. 291—305.

3. Bagnolo, Villa Pisani, elewacja od strony rzeki Guà. Litografia G. Brizeghel wg rysunku M. Moro, 1847 (fot. Vajenti, Vicenza)

3. Bagnolo, Villa Pisani, elevation from the Guà river's side. Litography by G. Brizeghel after M. Moro's drawing, 1847

sali znajdują się niewielkie klatki schodowe prowadzące na pierwsze piętro (użytkowane niegdyś jako spichlerz). Schody te oświetlone były wielkimi oknami termalnymi w ramionach „transeptu” sali, zamurowanymi już w XVIII w., jak to wynika z rysunku Ottavia Bertotti-Scamozziego³. Na sklepieniu sali znajdują się malowidła *al fresco* nieznanego malarza szesnastowiecznego, przypominające malowidła Bernardino India w Villa Pojana w Pojana Maggiore, silnie przemalowane w XIX w. Freski znajdują się ponadto w pomieszczeniu południowo-wschodnim willi; ostatnio odnaleziono na nich datę 1549 i monogram *U.K.S.S.*⁴

Wiek XIX bardzo niekorzystnie odbił się na wyglądzie Villa Pisani w Bagnolo. Zamurowano, jak już wspomniano, okno termalne w elewacji zachodniej, zmniejszono wymiary okien parteru i pierwszego piętra w wieżach, zamknięto wreszcie arkady loggii: środkową przeszklono i zakratowano, boczne zamurowano z pozostawieniem półkolistego otworu u góry i prostokątnego okna pod nim, które również zakratowano. Ponad frontonem loggii wybudowano mur podtrzymujący dach i oszpecono tym samym całą elewację, fronton sprawia dziś wrażenie, jakby był nałożony na znajdującą się za nim trójkątną płaszczyznę. We wnętrzach wprowadzono zmiany bardzo istotne: loggię podzielono na mniejsze pomieszczenia, przedzielono również pokój w narożniku południowo-zachodnim willi, przerobiono klatki schodowe zamurując półkoliste nisze i budując nowe świetliki w dachu, zamurowano wreszcie niektóre przejęcia i kominki. Pierwsze piętro przystosowano do celów mieszkalnych. Aby połączyć dwie części tej kondygnacji, rozdzielone, jak wiemy, salą główną, przerzucono ponad nią rodzaj balkoniku biegnącego koło ślepego okna termalnego nad

wejściem do loggii. Wszystkie te zabiegi podyktowane były chęcią przystosowania willi do wymogów życia współczesnego, nie zadbano jednak o stronę estetyczną tych zmian, nie liczone się również z zabytkową substancją budowli. Do reszty oszpecił willę mur odgradzający ją od rzeki Guà i zasłaniający ją od wschodu. Budowa tego muru była jednak koniecznością, zabezpieczał bowiem willę od wylewów rzeki.

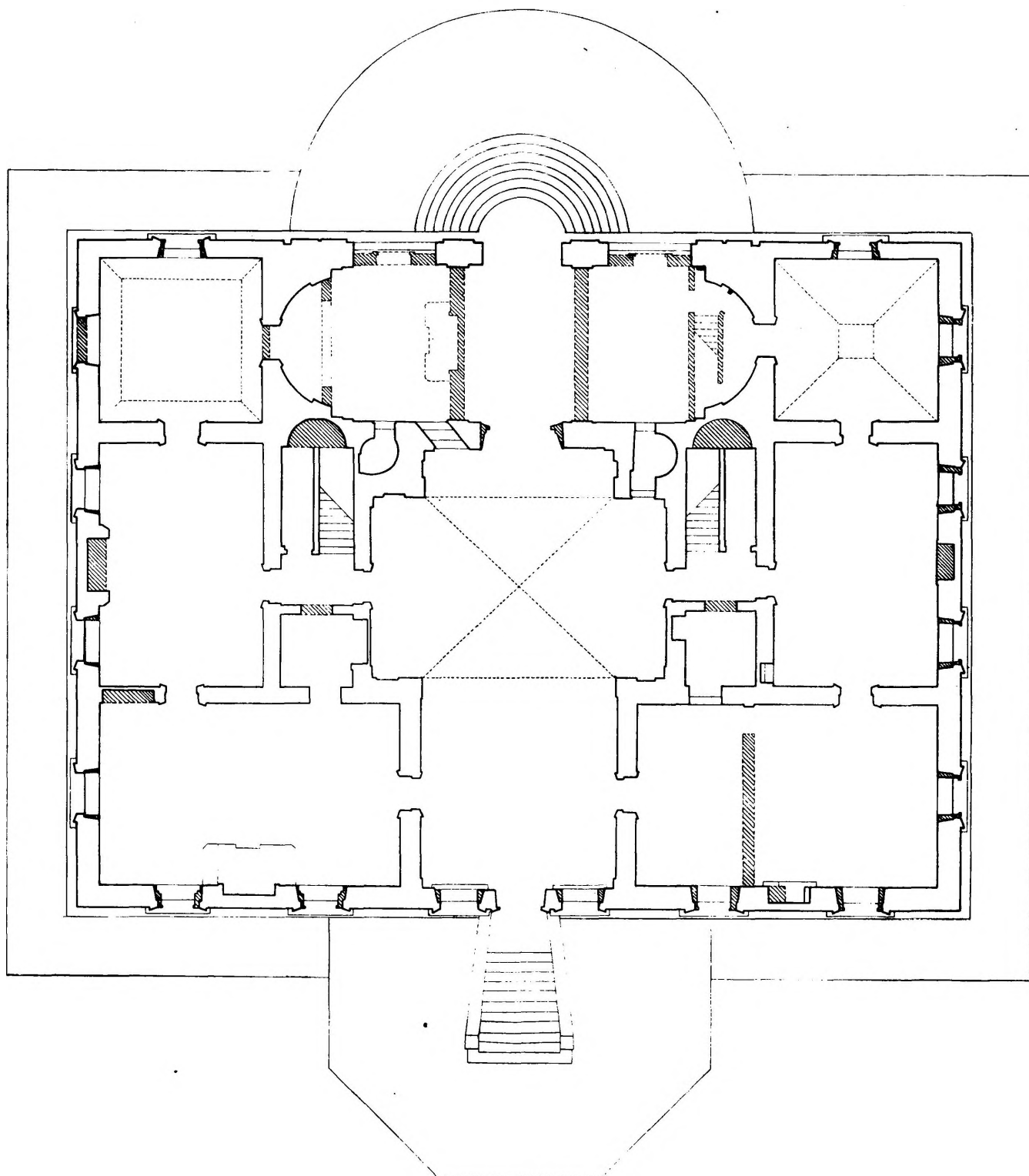
Program robót konserwatorskich w Villa Pisani w Bagnolo został zawarty w 9 punktach:

1. Obniżenie poziomu terenu wokół willi.
2. Odkopanie piwnic i zabezpieczenie murów od wilgoci.
3. Otworzenie arkad loggii i usunięcie późniejszych ścian dzielących jej wnętrze.
4. Usunięcie balkoniku w głównej sali, łączącego obie części pierwszego piętra.
5. Przywrócenie otworom zmniejszonym w XIX w. pierwotnych wymiarów i wyposażenie ich w okiennice, ponadto otworzenie okna termalnego w elewacji zachodniej oświetlającego salę główną.
6. Odnowienie drewnianych stropów, wymiana tynków, odnowienie posadzek.
7. Odnowienie klatek schodowych.
8. Przywrócenie pierwotnego kształtu dachowi.
9. Odnowienie malowideł.

Niektóre z punktów tego programu zostały już zrealizowane. Obniżono przede wszystkim teren wokół willi, który podniósł się znacznie od czasu jej powstania. Rzeka Guà, nad którą położona jest willa, naniósł w czasie licznych wylewów mnóstwo ziemi i mułu. Obniżono teren średnio o 70 cm, dzięki czemu odsłonięto cokół budowlany i przywrócono pierwotny kształt oknom suterenu.

³ O. Bertotti-Scamozzi, op. cit., tabl. VIII.

⁴ Informacja uzyskana od architekta A. Pereświat-Softana.

4. Bagnolo, Villa Pisani, plan parteru, rys. A. Pereświat-Soltan, mury dodane w XIX w. zakreskowane
 4. Bagnolo, Villa Pisani, a plan of the ground floor; walls added in the 19th century

Przywrócono tym samym willi jej dawne proporcje. Schodom zewnętrznym w elewacjach wschodniej i zachodniej trzeba teraz dodać po kilka stopni. W suterrenach obniżono poziom podłogi o 35 cm; odnaleziono przy tej okazji pierwotną posadzkę z cegieł, bardzo zniszczoną przez wodę. Powierzchnię suterren pokryto teraz zbrojonym cementem, ażeby zabezpieczyć je przed

inwazją wody od spodu w czasie przyboru rzeki Guà. Przewidziana jest również izolacja murów suterren przed wilgocią przenikającą od fundamentów. Postanowiono zastosować system zwany we Włoszech karotatrycznym, polegający na wywierceniu w grubości muru przez specjalny aparat (*macchina carotatrice*) serii otworów na wyłot o średnicy 3,5 cm, położonych w jednej linii i zacho-

5. Bagnolo, Villa Pisani, elewacja frontowa przed rozpoczęciem prac konserwatorskich
5. Bagnolo, Villa Pisani, front elevation before commencing conservation works

6. Bagnolo, Villa Pisani, elewacja frontowa w czasie prac konserwatorskich po przywróceniu otworom dawnych wymiarów (fot. C. Matteucci)

6. Bagnolo, Villa Pisani, front elevation during conservation works after openings have regained their earlier dimensions

chodzących na siebie tak, że tworzą szparę ciągłą, w którą wprowadza się następnie szybko schnące chemikalia izolacyjne. Teren pod willą został zdrenowany, a w jednej ze studzienek wokół budynku umieszczono pompę, która włącza się automatycznie, kiedy ciśnienie wody pod willą przekracza dopuszczalny stan. Pozostałe studzienki wokół budynku przeznaczone są do odprowadzania wód opadowych.

Odtworzenie loggii w jej dawnej postaci postawiło problem połączenia jej z główną salą. Istniejący dotychczas prostokątny otwór drzwiowy ze znajdującym się nad nim półokrągłym oknem, mimo że zanotowany przez Ottavia Bertotti-Scamozzi⁵, wydał się projektantowi i konsultantom nieodpowiedni. Postanowiono zatem pozostawić tylko prostokątny otwór drzwiowy, a półkoliste okno za-

murować, aby upodobnić tę ścianę sali głównej do ściany przeciwległej. Ten właśnie szczegół projektu konserwacji wydał się piszącemu te słowa dyskusyjny: nie ma bowiem podstaw, by półkoliste okno nad drzwiami likwidować. Usunięcie ścianek dzielących loggię na kilka pomieszczeń stworzyło problem skomponowania nowej posadzki. Wobec zachowania się fragmentu posadzki pierwotnej z płytek piaskowca z kamieniołomu S. Gottardo pod Vicenzą, postanowiono skomponować nową z użyciem tego samego materiału. Przy okazji badań posadzki odkryto znajdujące się pod loggią niewielkie pomieszczenie o wy-

⁵ O. Bertotti-Scamozzi, op. cit., tabl. VIII.

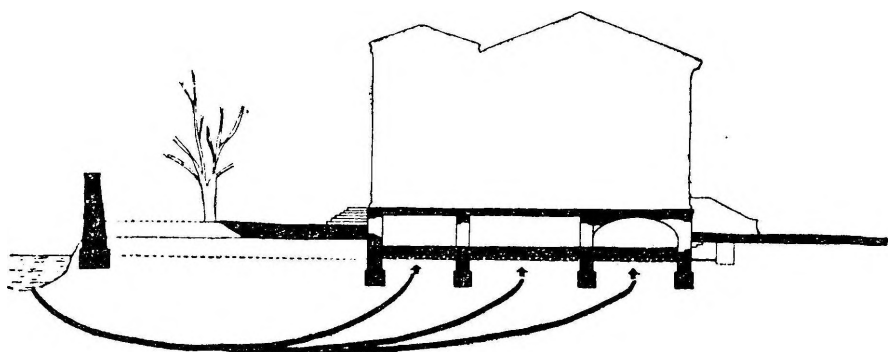
7. Bagnolo, Villa Pisani, elewacja boczna przed rozpoczęciem prac konserwatorskich
7. Bagnolo, Villa Pisani, side elevation before commencing conservation works

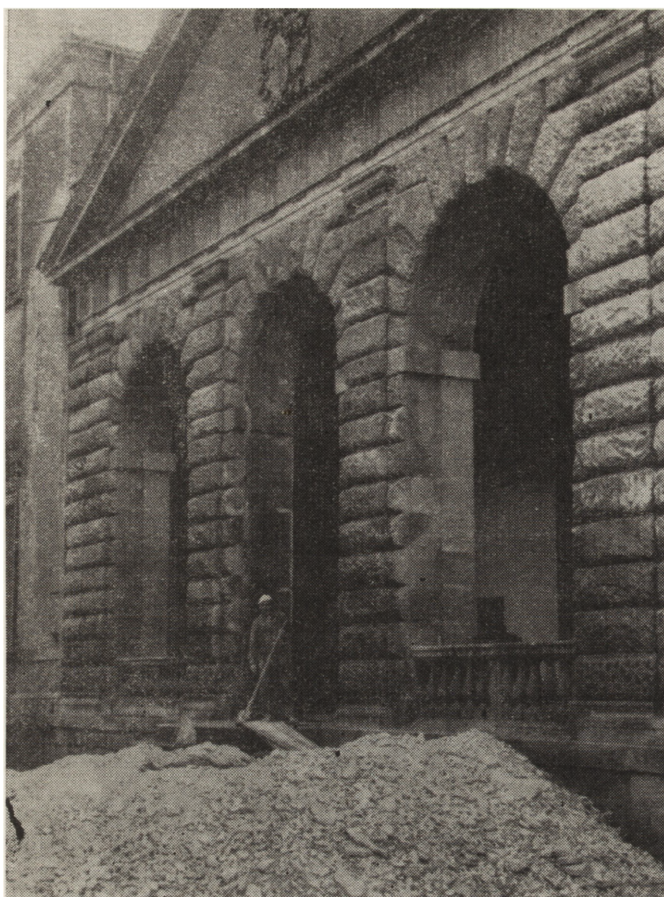

8. Bagnolo, Villa Pisani, elewacja od strony rzeki Guà przed rozpoczęciem prac konserwatorskich
8. Bagnolo, Villa Pisani, elevation from the side of the Guà river before commencing conservation works

9. Bagnolo, Villa Pisani, przenikanie wód z rzeki Guà pod piwnice budynku; rysunek schematyczny A. Pereświat-Soltan
9. Bagnolo, Villa Pisani, infiltration of the waters from the Guà river under the cellars of the building

10. Bagnolo, Villa Pisani, loggia z otwartymi arkadami w czasie prac konserwatorskich (fot. C. Matteucci)

10. Bagnolo, Villa Pisani, loggia with open arcades during conservation works

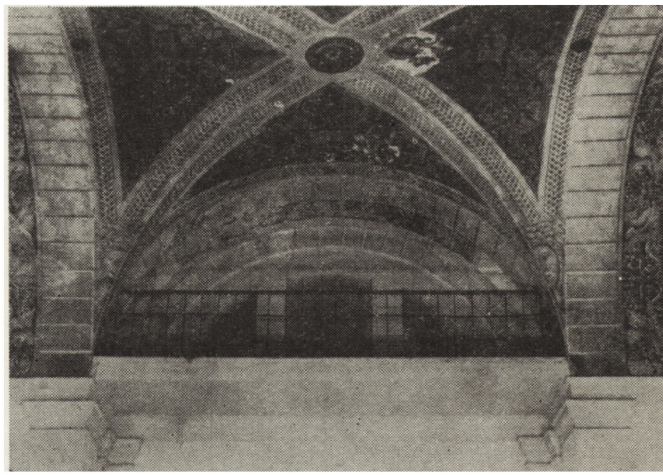
11. Bagnolo, Villa Pisani, wnętrze loggii po usunięciu dzielących ją ścianek (fot. C. Matteucci)

11. Bagnolo, Villa Pisani, inside of the loggia after partitioning walls have been removed

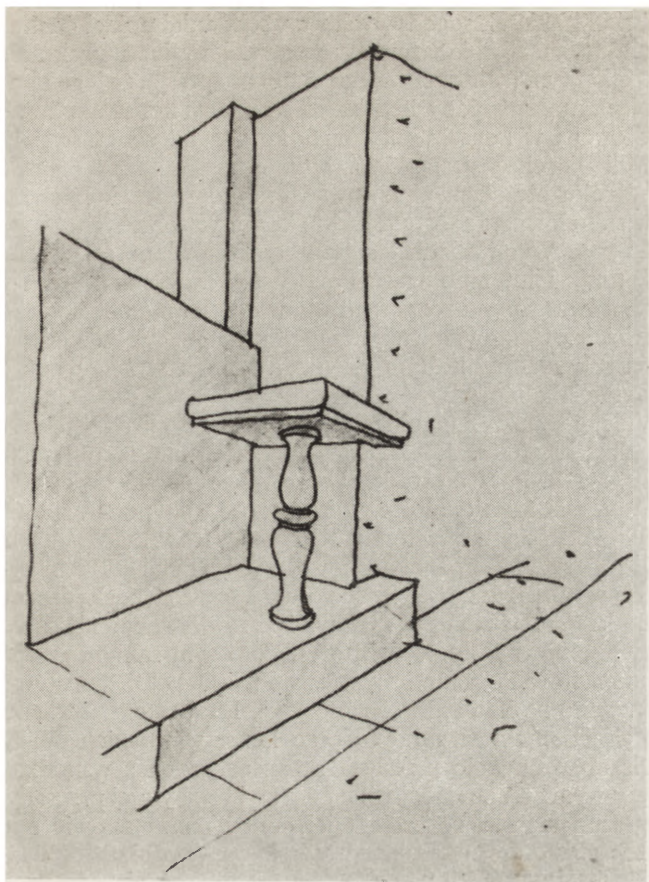
12. Bagnolo, Villa Pisani, sala główna, widok na ścianę graniczącą z loggią przed rozpoczęciem robót konserwatorskich, ponad wejściem do loggii balkonik łączący obie części domu

12. Bagnolo, Villa Pisani, the main hall, view on the wall bordering the loggia, prior to conservation works; over the entrance to the loggia. A balcony joining the two parts of the house

13. Bagnolo, Villa Pisani, sala główna przed rozpoczęciem robót konserwatorskich, fragment fresków na sklepieniu oraz balkonik łączący obie części domu

13. Bagnolo, Villa Pisani, the main hall prior to conservation works, a detail of frescoes on the ceiling and a balcony linking the two parts of the house

14. Bagnolo, Villa Pisani, siedzisko w narożu wnęki okiennej; szkic do projektu A. Pereświat-Soltana

14. Bagnolo, Villa Pisani, a seat in the corner of window opening

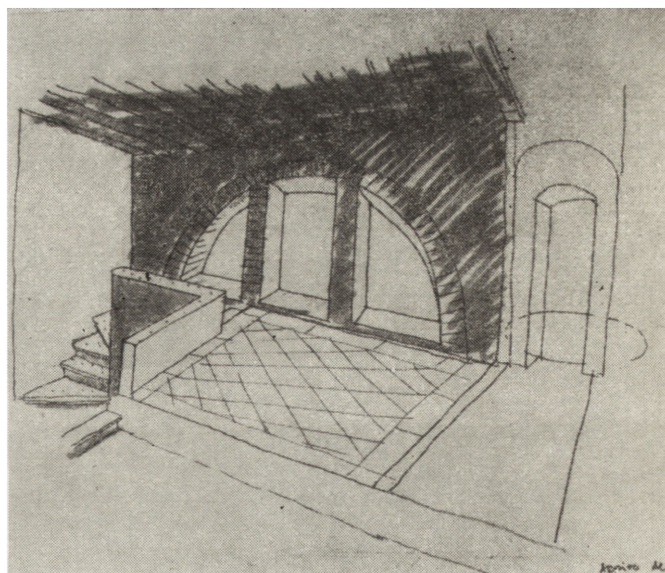
16. Bagnolo, Villa Pisani, sala główna, widok na ścianę frontową po odmurowaniu okna termalnego (fot. C. Matteucci)

16. Bagnolo, Villa Pisani, the main hall, view on the front wall after unwalling a thermal window

15. Bagnolo, Villa Pisani, sala główna, widok na ścianę frontową z zamurowanym oknem termalnym (przed rozpoczęciem prac konserwatorskich)

15. Bagnolo, Villa Pisani, the main hall, view on the front wall with a walled-up thermal window (prior to conservation works)

17. Bagnolo, Villa Pisani, klatka schodowa, propozycja A. Pereświat-Soltana przywrócenia okna termalnego, szkic

17. Bagnolo, Villa Pisani, a staircase, a suggestion of A. Pereświat-Soltan to restore a thermal window, a sketch

miarach 3,51x2,32 m, sklepione kolebkowo. Wyłoniła się również konieczność odrestaurowania pozornego sklepienia kolebkowego loggii (wykonanego z drewna, zasklepienie są tylko kończące loggię nisze).

Usunięcie wspomnianego już balkoniku w sali głównej, biegnącego wzdłuż ślepego okna termalnego i łączącego bezpośrednio obie części pierwszego piętra, zmusiło projektanta do zamurowania przejść na balkonik wybitych w XIX stuleciu w sklepieniu kolebkowym sali. Obie części domu na pierwszym piętrze nie muszą być teraz połączone, właścicielom zależy bowiem na posiadaniu dwóch niezależnych mieszkań na tej kondygnacji.

Przy okazji przywracania otworom okiennym parteru dawnych wymiarów zrekonstruowano w trzech pomieszczeniach siedziska w narożach wnek okiennych. Wybitcie zamurowanego okna termalnego w głównej sali zmieniło zupełnie jej nastrój: z ciemnej stała się jasna.

Belkowane stropy w willi zostały starannie oczyszczone i nasycone olejem lnianym. Tynki we wszystkich wnętrzach zbito, po czym ściany pokryto nowymi z dodatkiem sproszkowanego marmuru. Położono również nowe posadzki typu weneckiego i wyreperowano kamienne kominiki, którym przywrócono dawną funkcję.

Poważnym problemem dla projektanta i konsultantów były klatki schodowe. Zastanawiano się nad możliwością przywrócenia im stanu z XVI w., a nawet nad możliwością przywrócenia oświetlających je okien termalnych w ramionach „transeptu” sali głównej. Wobec dużych kosztów, jakie pociągnęłyby te przedsięwzięcia, ograniczono się do odnowienia klatek schodowych w ich obecnym stanie. Kształt dachu, na razie przynajmniej, nie będzie zmieniony. Postanowiono bowiem zachować dotychczasowe

świetliki klatek schodowych we wschodniej pości dachu, nie będzie również usunięty wspomniany już murek nad trójkątnym frontonem loggii. Przekonano się, że jego usunięcie pociągnęłoby konieczność zmiany konstrukcji dachowej i w konsekwencji duże koszty, na co właściciele willi nie chcą się zgodzić.

W roku bieżącym przeprowadzono konserwację fresków w sali głównej; autorem jej był konserwator z Wenecji — Scarpa. W chwili obecnej roboty budowlane są jeszcze w toku. Ich tempo uzależnione jest w dużej mierze od finansów, którymi rozporządzają w danym momencie właściciele. Całkowite zakończenie prac przewidziane jest na rok 1980, w którym przypada czterechsetna rocznica śmierci Palladia.

Villa Pisani w Bagnolo nie jest pierwszą zabytkową siedzibą, jaką odnawiał Andrzej Pereświat-Sołtan. W latach 1974—1976 przeprowadził konserwację renesansowej Villa Zambon-Pasqualotto w Sovizzo Colle pod Viceną (pochodzącej z przełomu XVI i XVII w.)⁶, w latach 1976—1977 — późnobarokowej Villa Romanelli-Schweizer w Grisignano di Zocco pod Viceną (pochodzącej z pierwszej ćwierci XVIII w. i przypisywanej niekiedy architektowi Francesco Muttoni)⁷, w tym samym czasie przebudował osiemnastowieczną Villa Osboli-Zilio w Arcugnano na hotel „Michelangelo”⁸. Miał zatem poważne doświadczenia w zakresie prac konserwatorskich. Villa Pisani w Bagnolo przerasta rangą artystyczną wszystkie trzy wymienione wyżej wille i chyba bez zbytniej przesady można napisać, że projekt jej odnowienia stanowić będzie ukoronowanie konserwatorskiego dorobku Sołtana, a zarazem polski wkład w uczczenie rocznicy śmierci mistrza z Vicenzy.

⁶ R. Cevese, *Ville della Provincia di Vicenza*, t. 2, s. 602.

⁷ Ibidem, s. 418—419.

⁸ Ibidem, s. 300.

prof. dr hab. Tadeusz S. Jaroszewski
Instytut Historii Sztuki
Uniwersytet Warszawski

THE CONSERVATION OF VILLA PISANI AT BAGNOLO

Villa Pisani at Bagnolo in the vicinity of Vicenza (completed in 1544), one of the most interesting works of Andrea Palladio, has been subjected to preservation operations starting from 1975. Conservation works were designed by a Polish architect, Andrzej Pereświat-Sołtan, a graduate of Architectural Faculty of the Warsaw University of Technology, who has been living in Italy for several years. A. Pereświat-Sołtan has consulted his design and programme with Professor Pietro Gazzola of Verona and Professor Renato Levese of Vicenza. It was finally approved in 1977 by Soprintendenza ai Monumenti di Verona. The costs involved in carrying out the works are borne by the family of Ferri (present owners of Villa Pisani) with some assistance from the society of Ente per le Ville Venete. The programme of conservation works at Villa Pisani in Bagnolo has been contained in nine points: (1) to lower the level of

the site around the Villa, (2) to dig out cellars and protect walls against dampness, (3) to open arcades of the loggia and to remove walls partitioning its interior, (4) to remove a small balcony in the main hall joining two parts of the house at the first-floor level, (5) to restore original dimensions of the door and window openings made smaller in the 19th century and to equip them with shutters; in addition to this, to unwall a thermal window in the western elevation lighting up the main hall; (6) to renew wooden ceilings and floors and to replace plasters; (7) to redecorate staircases; (8) to restore the original shape of the roof, (9) to renew inside paintings al fresco. The works are just under way. Some of the points of this programme have already been accomplished. The works are to be totally completed in 1980; this will be also the year of the four-hundredth anniversary of the death of Andrea Palladio.